

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

In quintam Epistolam Nota I. seu Dissertatio Theologica de Probabilitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

In quintam Epistolam.

NOTA I.

SIVE

Dissertatio Theologica de Probabilitate.

SECTIO I.

Controversie status exponitur.

§. I.

Cavilli Jesuitarum, laus Parochorum.

Cavilli Janfeniani toti orbi Christiano innotuerunt: Annatus autem suo libello, illos palam fecit. Cur ergo Cavillos Jesuitis attribuis? (a) an forte calamitior est? vel amantior? vel typographi? Cavillationes Jesuitarum scripsisti. *Janfeniarum* scribere voluisti; debuisti saltem. Sint ergo tibi Cavillationes tuæ; & ne id deinceps Jesuitis affingas, quod Janfenistis jure competit. Quid enim aliud aliquot ab hinc annis Janfenistæ vestri gesserunt? libros edunt, quæ prosa, quæ versu: operas & præla faugant: calumnias & rumores spargunt adversus Jesuitas Sorbonam, Galliam, totam ferè Europam factionibus, tumultibus, conspirationibus suis agitant: nihil ferè iis inaccessum, nihil intentatum, quæ vi, quæ dolo: nullum lapidem non movent, ut res illis pro votis succedat: id est, ut errores suos defendant, & Jesuitis, quos immortalis odio prosequuntur, populorum odium, Episcoporum invidiam, Primatum suspicionem concilient. Vis unico verbo dicam, & cuncta in brevem summam redigam: perpetuo cavillantur.

Dicis tamen Jesuitas cavillari, dum suam de probabilitate sententiam exponunt, eamque variis occultant restrictionibus, in hanc rem, citas imposturam 20. Quid porro ibi legis? Suarez disp. 12. de bonit. & malit. illam opinionem vult esse probabilem, quæ nec Ecclesiæ Catholice sensui, nec communi omnium repugnat, & tuto ratione, tum auctoritate omni exceptione majore nititur. Quid in his quæso cavillationis, quid occulti, quid ambigui? Et tamen cavillos vocas. Nisi cecitas, mi homo, & tu ipse met cavillæris; nullus unquam cecucit, nec cavillatus est.

Quenam porro illa sunt perversissima consuetudo à Jesuitis audacissime defenta? Pro his citas impost. 21. & 23. Ad pœnam libri, quideo loco legis? ex duabus opinionibus probabilibus minus probabilem, & minus tutam amplecti licet: pro quo Duvallius, Gamachus, S. Antonius, exscriptis locis fideliter citantur. Supra centum auctores, pro hac sententia, si ita jubeas, adducam. Perge porro: Confessarius deposita opinione probabilis, quam tenet, sequi potest oppositam probabilem sui pœnitentis: pro quo quadraginta sex auctores citantur. Et hæc perversissima consuetudo vocas? cur nova nomina rebus imponis? bonum malum, & malum bonum vocas. Damnatos errores Janfeniani nobis obtrudunt; & inconcussa divina fidei dogmata intolerantius jactas: Morales Theologi propositiones adducunt proba-

bilissimas; tu verò errores, hæreses, perversa consuetudine clamas.

Tum in Parochorum Parisiensium laudes effundas (a) quorum scilicet pietatem, eruditionem & singularem in detegendis erroribus: (adde sis, in arguendis calumniis) illustranda veritate: (dic obsecro) & evolvendis hujus questionis nodis: (hæc melius, involvendis & implicandis:) indubitanter mirabiliter exaggeras: pro te benegesta, de Christiana bene meritis triumphum adornas. Quid pro illud? geminam, inquis, actionum humanarum naturam, divinam legem & rectam conscientiam à Calvino everfam restituerunt, hoc duplici dogmate Catholicæ Primum est, opinionem probabilem falsam in naturali à peccato non liberare: Alterum, ex probabilibus opinionum conflictu, tutiorem & probatorem pariter eligendam.

Egregiam verò laudem Willelme optimi Parochi, non sine contumelia tribuis, malum esse Jesuita, quem convitis, quàm Parochus, quem similibus eglis cumules: nempe Jesuitarum suam doctrinam, religiosos mores, & ad exemplum, quo ipsi ducuntur, procurandæ hominum salutis studium vituperas: Parochorum vero tuam factionem, manifestam ad Jesuitas oppositos conspirationem, & quod pejus est, crassissimos errores, & placita heterodoxa impendunt laudes. Geminam, inquis, humanarum actionum naturam, legem scilicet divinam, & rectam conscientiam restituerunt: Ubi verò lex positiva ubi sacri Canonis: ubi Decretales, & Apostolicæ Constitutiones: ubi Concilia: ubi sancta Sedes? Geminam illam normam cœlestis legislatoris ultro admittitur: quid ergo inter vos discriminis intercedit.

At si forte in prima illa, scilicet in lege divina aliquid dubii vel ambigui suboriatur, quid oportet? Altera regula, inquis, consulenda restat, conscientia recta. Nempe lex illa cordis, ille imperator interior, utique Calvinianus: eò Moralis veritas analysi reducit, ut ex iis, quæ paulo post dicam, perspicuum fiet.

Præterea, pro indubitato fidei dogmate præsumis illud habes. Lutherana quidem & Janfeniana auctoritates, sed non Catholice. Deliras opinor, Antonias Wendrocki: Mentalis Literæ te ad ridendum redigunt. Opinio probabilis falsæ peccato non eximit: error tamen inculpatus scilicet, & ignorantia invincibilis eximit, quod nemo neget, nisi hereticum aut Janfenianum, ut jam supra breviter inculcavi: est: potiori ergo jure opinio probabilis, quantumvis falsa. Tu verò, dum oppositum adhibuis, ignorantiam tuam, non invincibilem, sed incredibilem prolam facis. Quis enim nescit, multa esse ac ferè infinita, de quibus utrinque probabiliter tantum disputatur, utrum sint naturali jure verita: Ignorantiam quis aliquid istorum fecerit fide quantumvis bona, a judice peccabit; ne reus delicti, cuius periculum subit. Sed vide sis, ne, dum sic alterum injustè judicis te ipsum justè condemnes. Quid porro respondes? si in controversiis juris naturalis de restitutione faciendi dubius quispiam te consulat? Si negetur restituere, eris auctor retinendi rem alteri fortè debitam: si affirmes, geminam culpam contrahes: quia consuleris onus imponis fortè falsum, quod dignum non attingere: & alter, quod sibi fortè non competit, injustè recipiet. Undique igitur angustia.

Idem Probatur ex Scriptura & Patribus.

Statim vocem illam à Parisiensibus Parochis allatam intonas: *Si cæcus ceco ducatur præstet, ambo in foveam cadunt.* Igitur inquis, qui sequitur opinionem probabilem fallam, in foveam corruet. (a) O subtilem & acutum Logicum! Quasi verò ignorantia, vel cæcitas affectata & voluntaria, quæ revera Pharisei tenebantur, opinionem probabilem faciat. Quis Tyro tam supinè peccaret? cæcitas affectata errorem facit, vel opinionem erroneam affectatam: quantum hæc à probabili disceperet, quis, amabo, ignoret, non Theologus, sed rudis & novitius Theologiæ candidatus? Adducis alium locum, quem & ipsi Parochi protulerunt: *Est via, qua videtur homini recta, & novissima illius ducunt ad mortem.* Videtur, inquam, per ignorantiam, & fallam & voluntariam, non verò inculpata & invincibilem.

Hic fatetur ultro, opinionem probabilem fallam ab erronea non differre. In quo sanè turpiter erras. Nam erronea probabili ratione non nititur, sed communi Ecclesiæ testimonio repugnat: hinc opposita certa est. Quis hoc de probabili dicat? erras, inquam, Wilhelme, non tamen inculpato errore, quia doceri non vis. Sed, inquis, sunt quidam errores, qui difficilioribus & à paucioribus deprehenduntur, & hi vulgò probabiles opiniones censentur. Vah stultum caput! quoniam sunt illi pauciores? Jansenistas intelligis. Sed quis eos iudices constituit in remorum & fidei? Ad Ecclesiam, mi homo, non Pontus regalis, sed Romanam, ad Sanctam Petri Sedem, pro his iudiciis veniendum est. Sed illam horretis, quæ vos erroresque vestros diro anathemate perculit.

(b) Quod subnectis de repudio, ignorantiam tuam luculenter demonstrat, dicens enim nunquam repudium Judæis licuisse, & hoc constanti Patrum traditione constare. Sic imponis, Wilhelme, ignaris & simplicioribus. Quis enim nescit, indissolubile matrimonii vinculum divina lege initio fuisse institutum; in hac deinde per Moysen Dei iussu, ad majus malum vitandum, fuisse dispensatum (sic enim vocant, id est, indultum, ut hoc vinculum propter graves aliquas causas dissolvi posset: ac demum à Christo nova lege, indultum illud repudii abrogatum ac revocatum fuisse. Ita D. Thomas, Scotus, Durandus, Paludanus in 4. dist. 31. aliique ferè innumeri. Sed hos fortasse Casuistis aggregasti: nec eorum calculos numeras.

Tertulliani locus de spectac. cap. 20. ad rem non facit. Quis enim illud excuset, quod Deus damnat? at quod usum & praxim opinionum verè probabili-um Deus nunquam damnavit, nemo hæcenus probavit. Idem dico de Augustini loco homil. 12. perperam enim homo promittit, quod non promittit Deus. homo enim falli & fallere potest; si tamen illum excipiamus, qui Dei nomine, cujus vices agit in terris, ex Cathedra Petri, toti Ecclesiæ oracula fundit.

Ad Bernardi locum venio lib. de præcept. & disp. cap. 14. (c) *Quod à nesciente fit, inquit, & bonum, prorsus condemnat intentio prava, & malum non penitus excusat recta...* Licet levius admodum peccetur, ubi sana intentione, sola reprehensibilis actio foris apparet. Quotsum hæc Wilhelme? quia ibi non est peccatum, ubi non

est voluntarium ac liberum; si nihil est propter voluntarii, nihil relinquitur peccati; hujus tamen saltem aliquid est, si aliquid voluntarii inest, hoc ipsum est, quod Theologi & Casuistæ dicunt, ad peccatum grave, lethale scilicet, plenam deliberationem requirit; ad leve, quod vulgò veniale vocant, semiplenam sufficere: hinc primi motus non imputantur ad culpam, quia libertatis alium prævenimus. Sed bonus sum, qui tecum de rebus Theologice ago; quarum teignarum, & impetum esse, comperitum est.

Theologicis argumentis contrahitur probabilis commentum.

Ad duas tandem rationes venio, quibus principiorum nomina temere atrogas, & Theologiæ scilicet Saneysgiranae, & Scripturæ scilicet Jansenianæ, sacris & hucusque inaccessis ad vix, & impioris placet, erutas. Sic igitur ratiocinaris: (a) Inprobabilia, nullum opus bonum fieri potest: nunquam gratia est sine cognitione veritatis: & nunquam cum opinione probabili falsa; igitur ex opinione probabili falsa, bonum opus fieri nequit: immo cum eadem peccatum semper conjunctum est, quod divina gratia nullum opus bonum fieri possit. Et hoc principium tuæ demonstrationis vocas.

Credideras fortè, vel nos esse condempnatos, vel nunquam fore, ut tua lucubratio in manus nostras veniret. Sed relegamus, quæso, tua velle, nullum opus bonum, inquis, sine gratia fieri possit. At, opus bonum naturali bonitate, quod scilicet ad salutem nihil conferat, contra Jansenium & Bajum, à Doctoribus Catholicis, sine gratia fieri posse, habemus. Illa igitur propositio, quam præmittis, falsa est. Sed pergis: nunquam est gratia, sine cognitione veritatis, quam in animam semper immitrit, ut & charitatis ardorem. Hæc enim falsa est: nam gratia actualis, de qua hoc loquor, cum divina fide non semper conjuncta est. Denique quod ignorantia inculpa, cum divina gratia, cum habituali, tunc actuali stare non possit, oppositis quidem, sed non probas: neque mirum, cum erroneum sit. Et hoc Tridentino affingis? Relat igitur, falsum esse, quod inde conclusis, scilicet ex opinione probabili bonum opus fieri non posse. Falsum etiam, quod subnectis, omne opus malum esse, quod sine divina gratia fiat. Neimpe vel differens, vel etiam bonum bonitate illa naturaliter esse potest. Illud porò quod adducis, sine Spiritu Sancto nihil esse innoxium, cum Ecclesia damnat, sine tuo numine, nihil est in homine, nihil est innoxium; male accipis. Sensus est, sine Spiritu Sancti auxilio hominem à peccato abstinere non posse. Et sic misere ludis, magnumque agnoscis logum.

Secundo loco sic ratiocinaris: peccatum actualitum, dictum, concupitum, contra legem æternam legem humanam facile omittis; sed opinio probabilis falsa ab æterna lege dissidet; igitur peccat qui illam sequitur. Vix me teneo, qui te Theologorum albo expungam, quid enim quædas

(a) Pag. 77. (b) Pag. 78. (c) Pag. 79.

(a) Pag. 80.

habet, factum, vel dictum contra legem Dei? dic age
Wadlock: huius arti hand impertus, erit forte
quidam docens. Illud est, opinor, quo lex Dei,
vultur. v. g. lex divina mendacium & calumniam
interdicit: mentis Willemæ, & calumniarum, le-
gitatem violas. Atque lex verat propositiones
probabiles, earumque usum proferibit? nulla pro-
pior opinio probabilis vel ejus usus non est fa-
ctum, concupitum contra legem æternam; igitur
legitatem non pñt. Nec à justitiæ regula opinio pro-
babilis deficiat, nec à Deo, qui justitia est, animum
vocat, nec bonæ voluntati repugnat, cum quâ
legitatem invincibilis societatem inire potest: &
fide volens bonitas ex lege æterna pendeat;
notamen, ut dicis, opinio probabilis etiam falsa,
cum legaturna pugnat. Loca illa, quæ * addu-
cit, ipse ex fide vivit, & quod non est ex fide, peccatum
est, ab autoribus in bono & Catholico sensu ex-
plicare: tu vide sis.

Sed quis non miretur, hominem mille scatentem
ambas, inque crassiss & affectatis in opinionibus
probabiliter acriter invehi? In multis urgere pos-
sunt hoc moni præ cæteris occurrit. Ad sacram sy-
stem letha culpa iniquitatis accedere non debet,
ac consiliter Tridentinò & communi Ecclesiæ usu.
Cum es accedis, Willemæ, an certò scis, te nullâ
moralia non tenet? minime verò: hoc enim nemo
fereque probabiliter dumtaxat tenes. Cur igitur
in illis damnas, quod tu ipse admittis? nugas tuas
tenere videt, sed quandoquidem errata tua emen-
dare non possunt, quin ea notem.

* Denudè eundem errorem tuum ex eo confir-
mas, quod Christus sit Veritas, quod Deum adoremus
in primis & veritate, quod omnes via Domini veritas,
quod Christus miserit spiritum veritatis, quod opus bo-
norum est opus lucis, quod sermo Christi iudicaturus sit
homines in novissimo die, quod sint peccata ignorant-
es, quæ dumtaxat est omnibus adultis, si est ju-
stus mentalis. Quid porro ex his concludis? pro-
babiliter opinionem, si falsam esse contingat, non
excusat. Profectò consequentiæ vim non capio:
nec mihi probabilis est; ne dum evidens & cer-
ta. Quæ enim neget, Christum esse Veritatem, id
est Veritatis Doctorem, à quo veram fidem & mo-
ram doctrinam accipimus: ac præter ea quæ certâ fi-
deremus, quis neget alia multa esse quæ nobis per
fidei non sunt, tum in rebus Theologicis, tum in
Moralibus? ac proinde probabiliter dumtaxat de iis
judicamus. Ita est, inquis: sed si id falsum esse con-
tingat, quod verum probabiliter existimabam, illa
improbabilitas nullatenus excusat. Igitur cum con-
fidentia dubia operaris. Igitur etiam peccas, licet
opinio illa, quam probabilem reputas, vera sit; quia
propter dubitas, an falsa sit.

Ad ista loca non difficile explicatur, tu vide
dumtaxat auctores, Annatum, Martinon, Stephanum
Duchamps, aliosque fere innumeros. Non admit-
tas quæque, eorum interpretationem. Nec illi tuam.
In sententia Patrum, inquis, intelligo: illi quoque men-
tem Patrum se affectos ajunt. ecce tibi litern. Sed
quis iudex? Ecclesiæ inquis, cujus recto iudicio Mo-
rales sententiarum disciplina damnata est. Sed quæ-
ritur illa Ecclesiæ? Senonensis, Bellovacensis, Con-
stantinensis, Sanctorum Pauli vel Rochi? erras mi ho-
mines. Ecclesiæ iudicio stamus, sed Romanæ &
Catholicæ, quæ doctrinam Jansenii damnavit, &
propositiones confixit, inter quas illa meritò
continetur, quæ asserit, ignorantiam invincibilem non

exculare; neque hanc unquam Gratianus, Augusti-
nus, Christus, à peccato liberare negarunt, ut à ci-
tatis auctoribus demonstratum est.

Quæris demum * ex Casuistis, utrum verè proba-
bilem opinionem tutam esse certum sit? utique, cer-
tum esse dicunt; & hoc in rebus Moralibus princi-
pium statuunt: illum operari prudenter, qui ex opi-
nitione verè probabili operatur. Ex probabiliore, in-
quies. Esto, nam hæc, dumtaxat probabilis est, non
certa; ac lumine naturæ notum est, tutum esse, pru-
denter operari: immò hæc ex Scriptura & Patribus
etiam habemus; & Christus prudentiam præ cæteris
in sermo fidelis laudavit. Præterea Jesuitæ facile argu-
mentum retorquebunt: & quærent ex te, utrum
probabiliorem opinionem tutam & securam esse cer-
tum sit? Annuis, tutam esse. At fieri potest, ut etiam
falsa sit: igitur ex tuis principiis tuta non est; igitur
incertum an tuta sit. Tenendam tamen esse vis. Si
verò dicas securitatem probabilem satis esse, ad hoc,
ut quis prudenter operetur: idem quoque facile re-
ponderem ex præmissis Jesuitarum principiis, proba-
bilem scilicet opinionem probabiliter tutam esse;
quamquam certò tutam esse contendo: tutam autem
appello, quæ peccatum excludit. Jam sumus ergo pa-
res, si in probabili securitate sistamus. Sed ea non
contenti, ut dixi, certi sumus, sententiam in remotum
verè probabilem, tutam esse; nisi aliud præceptum
obster, de quo infra: & hoc ipsum naturæ lumine no-
tum esse contendo, nec oppositum, meo iudicio, cum
rationabili fundamento teneri posse.

Hic porro distinguunt auctores tutam formaliter,
à tuta etiam materialiter; item tutiorem à proba-
biliore. Illa opinio est tuta formaliter, non verò ma-
terialiter, quam quis reverà probabilem putat, idque
per inculpatam ignorantiam, licet reverà probabilis
non sit. Quod autem fas sit eam sequi, vel eligere,
veleâ uti, mihi certum videtur: alioqui ignorantia
inculcata à peccato immunis non esset; quod sine al-
liquo errore dici nequit. Hinc fit, omnem opinionem
verè probabilem, non modò formaliter, verum etiam
materialiter tutam esse; id est illius usum, seclusâ et-
iam ignorantia, ab omni culpâ liberum esse: licet al-
tera ex duabus tutior dici possit, quod scilicet tu-
tius ac certius ad salutem conducatur. sic, v. g. post
admissam lethalem noxam statim animum ex homo-
logi purgare, tutius est, quam salutaris usum re-
medii differre; differre tamen per se tam excludit
peccatum, quam non differre: igitur quantum ad
hoc, utraq; opinio æquè tuta est, tum formaliter
tum materialiter. sed de his fusiùs infra.

* Pag. 82.

SECTIO III.

*Idem probabilitatis commentum quibusdam
ejus Consecrariis evertitur.*

S. I.

Consecrarium primum.

Si probabilis opinio sufficeret, frustra, inquis,
homines cognitionem veritatis à Deo peterent;
immò ipsa veritas fugienda esset, quâ semel cognitâ,
oppositum non licet. Ita prorsus Jansenius, Calvinus
præeunte, docet, frustra divinam gratiam fufis ad
Deum precibus peti, si gratia sufficiens nunquam
deest.

* Pag. 80.

* Pag. 81.

deest. Quasi verò cognitio veritatis supernaturalis, non sit donum Dei, quod à Deo flagitare possimus; & multæ nobis cognitiones non desint, * ad salutem necessariæ, vel utiles, quas vult Deus, ut ab ipso petamus; & grave aliquando periculum non sit, neculpando errore ducamur: ac proinde Deus exorandus, ut ab eo liberemur. adde alia ferè innumera, quæ, ut in via Domini rectè ambulemus, divini luminis appulsu cognoscere dumtaxat possumus. Quod subnectis, juxta hujus doctrinæ principia, veritatem potius sugendam esse, & merè opinantium meliorem conditionem videri, quàm eorum, qui veritatem certò cognoscunt; frivolum est, & puerile. Pariter ego dicerem, meliorem esse ebrii, vel delirantis conditionem, quàm hominis temperantis & sapientis; quia hic in multis peccare potest, quæ licet ille admittat, non peccat. Sic voluntatem Domini sciens, & non faciens, vapulabit multis, & paucis nesciens. Apage igitur plusquàm aniles augas.

* Pag. 83.

§. II.

Confectarium secundum.

SI verum est, inquis, quod Escobarius dicit, duas opiniones probabiles oppositas ex æquo securas esse: frustra litigant Theologi, utrùm hoc, vel illud liceat; falluntur enim, qui negant licere. Argutus videri vis, dum ad eò pueriliter exultas. Sed hæc bullæ faciliè dissilantur. Nam primò opiniones æquè probabiles, sunt æquè securæ formaliter; ut nemo negat, nisi fortè quis Janseii de grege: si verò altera probabilior; sunt qui dicant, pauciores licet, teneri quempiam ad probabilior, atque ad eò minus probabilem tutam non esse, igitur non æquè tutam: qui verò illum negant teneri, minus probabilem tutam esse dicunt; & inter hos aliqui minus tutam: cum enim, inquit, opinio probabilis, in re morali, sit probabiliter tuta, quid mirum, si vel magis, vel minus probabile sit, tutam esse? At dicendum mihi videtur omnem opinionem verè probabilem certò tutam esse; ita ut hæc sit universalis sententia: certum est, omnem opinionem verè probabilem tutam esse; nisi obstat, ut dixi, aliud præceptum; ac proinde æquè tutam: immò cum essetuta, sit tantum peccatum excludere; peccatum excludi non potest magis vel minus, quod scilicet in indivisibili positum est. Hinc eo ipso, quod aliqua opinio non est tuta, non est verè probabilis; & vicissim. quid sit autem opinio verè probabilis, infra dicam. Theologi ergò frustra non litigant, ut stultè garris: investigant enim, utra duarum sit probabilior; vel utrùm potius utraque sit probabilis. aliqui negant, id licere, quod est minus probabile; alii probabile putant, quempiam non teneri ad probabilior partem. Verum hi admittere debent non modò probabile esse, verum etiam certum ad quamlibet probabilior non teneri; alioqui si tantum probabilis esset, non teneri; igitur falsum esse potest, non teneri: sit igitur falsum: igitur verum erit, teneri; igitur peccarent, qui sententiam illam minus probabilem sequerentur, nisi fortè ignorantia inculcata intercedat; sed non peccant, ut hi Doctores fatentur: igitur non est verum, teneri: igitur certum non teneri. Nec obstat exemplum Medici, Judicis, & Sacramento-rum Administris, qui rejeçtâ minus probabili, probabilior in sua quique materia præferre tenentur:

hæc enim obligatio à singulari præcepto petitur, quo Medicus salutem ægri, Judex partium juri, Administrator denique Sacramenti consecutioni consulere tenentur.

Ad id porrò, quod addis, de opinione probabili speculative tantum, non practice; dico breviter quod res est: aliquas esse opiniones, quas non certum, probabiles esse, sed valde incertum; hæc licet speculative loquendo, utcumque probabilior dici possint, scilicet probabiliter; quia tamen maximum periculum est, ne sint improbabiles, id eò in partium tutas esse constar; & cum verè probabilis tantum speculative, tum practice, scis superque tutam sequitur, illas non esse practice probabiles, licet quid præferat probabiliter. Si hæc caperes Wilelme, vel taceres: quod longè consultius ellet, vel alia scriberes, quod ut facias, tibi auctor sum, ut scilicet perperam dicta retraheres; dabis tamen operam, ut alios auctores consulas, & libros legas, quàm Parochorum scripta, quæ hic compilavi: idem dico de libro Matthæi Homem, qui cum Theologus non sit, quod ultra ipse fatetur, immò ne Philosophus quidem, in multis hallucinatus est; & verò non erat, quod in melle alienam falcem mitteret, ne sutor ultra crepidam.

§. III.

Confectarium tertium.

SED apud Patres, inquis, hujus doctrina in religione quidem apparet. *

Ita Calvinus Patribus, præsertim Augustino suos errores affingit; ita Janseius aliique hujus futuri homines. Quasi verò Patres non supposuerint, humanis actionibus certam & evidentem cognitionem sapè ac sapienti non prælucere. Pauca sunt, quæ tenet fide tenemus; pauca in moralibus certa, si quidem universalis principia excipiam. Equidem certum est, Christianum ad jejunium teneri ex lege Ecclesiastica: infirmum non teneri, certum etiam est: nec etiam eum, qui propter laborem plus cibi polulat: an verò teneatur, qui minus gravitate laborat, aut qui minorem operam labori suo impendit, incertum est; ac proinde disputatur, adductis utrimque rationibus probabilibus. Sic malum est, hominem occidere; non tamen malum, vim vi repellere, cum moderamine, ut ajunt, inculpare tollæ: & utrumque certum: incertum verò, an liceat occidere ad justam bonorum defensionem; hoc etiam Theologi disputant. Nec dubium, quin Patres hanc doctrinam semper supposuerint, vel ipso naturæ lumine notam. Non tamen propterea sanctissimum morale agendum est, quem ipsi Patres præ se tulerunt, multa enim adhuc timenda restant, v. g. occasio peccandi, tentatio gravis, humana infirmitas, crassus error, ignorantia affectata, diaboli fraudes, aliæque id genus, quæ sanctis etiam hominibus non parum justis tremoris incutunt: nec tantam scit, utrùm amore, vel odio dignus sit, hæc justæ sunt timoris causæ.

* Pag. 83.

jugulatis, atque prostratis Augustini telo, cui cum le-
suis, inquis, numquam bene convenit: scilicet cum I-
pensi. Sed quam debile sit hoc telum, perspicuum
est. Quid enim Jesuitis (qui cum Jansenistis, Calvi-
nistis, Arelidistis nunquam haecenus convenire po-
tuerunt) quid, inquam, cum Academicis? quibus,
quid quisque teneret atque probaret, quid cuique
probabile videretur, vel improbabile, perinde fuit;
ac proinde simul omnia approbant & improba-
bant. His tamen Jansenistae anteposendi sunt, qui
errores, ut Catholica dogmata admittunt; & sen-
tentias probabilissimas communi Catholicorum u-
sareceptas, errorum loco habent.

§. VII.

*De probabilibus Sententiis, Juri positi-
vo adversis.*

Crambem recoctam denuò apponis. Vis enim
ignorantiam, juris positivi scilicet, invincibilem
excusare, non tamen legis aeternae & naturalis; * jus
autem positivum est, vel divinum, ut quaedam Chri-
sti praecepta, vel humanum, ut lex Ecclesiastica, &
Civilis. Putum putum Jansenium audire mihi videor.
Sed dic fodes, Wilhelme, cur ignorantia juris positi-
vi excusat, & juris naturalis non excusat? Quia hæc,
inquis, est poena peccati originalis, non verò illa,
quàm bene Jansenius, immò Calvinus & Lutherus
tibi suffragantur! Sed, nullus dubito, utraque ex-
cusat, quia voluntarium tollit; nec enim id volo,
quod ignoro. Hæc ratio vel utriusque, vel neutrius com-
petit. Si verò crassa sit, affectata, voluntaria, qua
quis ignorat quod vult ignorare, quia doceri potest
si velit, sed hoc ultro negligit, à peccato non liberat;
sive sit juris naturalis, sive juris positivi. Et hæc est
omnium Catholicorum sententia; quam hoc loco
fusse demonstrarem, nisi auctores, quos jam supra
laudavi, id egregiè præstitissent.

* Pag. 89.

S E C T I O I V.

*Opinionem minus probabilem & minus tu-
tam amplecti licet.*

§. I.

*Variis argumentis hæc Doctrina confu-
tatur.*

Si hoc unum dumtaxat probares, teneri scilicet
quempiam ad probabilius; nihil reverà esset, quod
jure in te castigarem. * Nonnullis enim probabilis
hæc sententia videtur: non tamen illis omnibus, quos
in hanc rem citas, ex quorum sensu expunge Navar-
rum, S. Antoninum, Sor. &c. Immo nonnulli ex iis
quos adducis, in vario sensu loquuntur: ut Cajeta-
nus, Corduba, &c. At quod sententiam contrariam,
ut blasphemam, impiam, erroneam, hæreticam, traducas,
in hoc lanè iudicium tuum desidero; cum illa & fir-
missimis rationibus, & gravissimorum Doctorum cal-
culo nitatur. Horum censum describerem, nisi apud
auctores extaret: frustra igitur tot nominibus pagi-
nas implem; præsertim cum iis hominibus agens,
qui Doctores illos rejiciunt non sine sarcasmo, quo-
rum suffragio Jansenii errores non gaudent. Sed ad

* Pag. 90.

rem venio; etsi probè sciam, me oleum & opetam
perdere, dum tecum disputo, quem nec rationum
momenta remonent ab errore, quas hæc dubie non
capis, aut si capias per summam obstinationem re-
spicis; nec Doctorum auctoritas movet, quos non
modò nihili facis, sed pro sceleratis ac perditis ho-
minibus, Catholicae Religionis perturbatoribus ha-
bes. In hoc tamen, officio meo lætissimam, licet
sciam, tuo te proors defuturum.

Itaque inficias ire nemo potest, quin jam commu-
nis omnium recentiorum sententia sit, quibus magis
ex antiquioribus etiam accedunt, quempiam posita
actionibus moralibus, ex duabus opinionibus con-
trariis minus probabile amplecti. Quà enim legem
naturalis, vel positivam id verum est? Cedo Scripturam,
Conciliorum & Patrum loca; expressa scilicet & pa-
spicua: nec enim farraginem illam vestram, quæ ve-
hil probat, sed paginas dumtaxat occupat, admittit.
Præterea eo jure, quo probabilior sequitur, minus
probabilem sequi possum, jure scilicet probabilioris,
in quo prudens actio fundatur, mediata scilicet & im-
motè: nam proximè ac immediate fundatur in con-
judicio practico, ex quo deducitur; id quod in eorum
genere, quas certà notione homines assequi non po-
sunt. Deinde illa, quæ mihi videtur probabilior,
ut plurimum minus, aut æquè probabilis videtur;
quid ergo in re obscura aliorum iudicium meo præ-
ferre vetat? Nec enim ad veritatem certo spectare
possum, quæ utrumque incerta est. Denique si opinio-
nem minus probabilem amplecti non licet, igitur hæc
tuta non est: quod enim tutum est, periculo caret: igitur
nec probabilis, scilicet in praxi; cum certum sit,
nemini licere peccandi periculo sese ultro exponere,
saltem sine gravissima ratione; de quo alias. Igitur
prima illa, quæ improbabili opponitur, non proba-
lis, sed omninò certa est: quod nemo dicat. Nec
cas, minus tutam esse probabilem, licet illius electio
non sit probabilis: nam probabilitas non cadit in elec-
tionem, sed in ipsam opinionem: quæ si verè proba-
bilis est, certò tuta est, tum materialiter, tum forma-
liter; nisi aliud præceptum obliget, omisso proba-
bili, sequi certum, aut saltem probabilis, si certum
deest: illud autem præceptum est, vel charitatis, vel
justitiæ, vel obedientiæ, aut religionis; ut supra vidi-
mus, in adductis exemplis. Adde, quod illa opinio,
communis & longè probabilior est, saltem hoc ten-
pore, quæ conceditur, è duabus minus probabilem
sequi. Igitur ubi iudico, tutam esse in praxi, opinio-
ne probabilior moveor & ducor. Quod verò attinet
ad auctores, qui hanc sententiam tradidit, omnes
omninò recense, qui à centum annis scripserunt; si
unum aut alterum excipias, quibus tertium accen-
sum esse velim, scilicet Canonistam quendam meo-
ricum, qui ultro fatetur, se non esse Theologum, & au-
mitrum accidit, cum ferè omnia Philologia &
Theologiae principia, quæ ad hoc argumentum per-
tinent, dissecerit. Sed ad tua argumenta venio.

* Primo loco statim illud obtrudis: nullam opi-
nionem probabilem tutam esse, nisi vera sit. Hoc ar-
gumentum probare debueras, non supponere. Probè
confulis, qui probandum non suscipis, quod
erroneum est. At etiam demus, ita esse, ut dicis, etiam opi-
nio probabilior falsa esse potest: igitur non est tu-
ta, si nulla tuta sit, quæ falsa esse possit: igitur cum
minus probabilis vera esse queat, tuta esse potest.

Ad aliud deinde argumentum descendis: qui minus
probabilem opinionem sequitur, inquis, securus nec
est: igitur dubitet, necesse est: igitur dubiam esse
scitis.

* Pag. 91.

igitur tutiorem partem eligere
Hoc loco supponis con-
trariam dubiam, quæ tamen certa est; cum cer-
tum, cum prudenter agere, qui ex opinioe ve-
ræ probabili agit, quando non obstat aliud præcep-
tum, aliquem etiam conscientiam dubiam habet;
quæ probabilior agit: hæc enim quamvis proba-
bilior, certa tamen non est: igitur cum formidi-
mus, igitur ex tuis principiis cum dubia
conscientia agere liceret: igitur ubi iudicio, aliquam
opinionem esse verè probabilem, v.g. illam qua di-
citur, in re triplicis contractus, ut vocant, ju-
dicio, ille contractus est iustus, & legitimus,
et tamen repugnet iuri naturali, nec polirivo;
et hanc gravissimam, piissimam Doctores, iique pluri-
tatem hinc iudicio, vel potius deduco, cer-
tum est, quod hæc propositio verè probabilis sit,
et non bonitas probabilis huic objecto inest, vel
probabilis huic contractui; ac proinde il-
lus contractus rectus & iustus sit: hoc autem ultimum ju-
dicio, quod aliqui practicum vocant, est cer-
tum, igitur conscientia iusta, certa, secuta: igitur
vera dubia.

Si verò certum non sit, opinionem esse probabilem,
sed tantum probabilis; haud dubie illa
non est praxi: quia, ut non est mihi certum,
et probabilis, ita non est mihi certum, esse tu-
tum, quoniam certum, ac proinde dubium: hinc con-
traria dubia: nempe iudicio inesse probabile peri-
culum peccandi; sed illud fugere teneor: & licet ali-
qua dubia, abesse dubium, ubi adest iudicium, fal-
sitas dubie, nisi hoc iudicium certum sit; ju-
dicio enim probabilis periculum inesse. Et hæc est o-
pinio probabilis speculative dumtaxat, quæ scilicet
ad iudicium reduci non debet: hinc practice probabi-
litatem immo cum sit tantum probabilis, esse
probabilem, et etiam probabile, esse improbabilem:
quæ probabilis, oppositam certam esse; certam ve-
rè tantum probabilis.

Oppositum locum obtrinet illa, quam, certum
est, esse, secundum illa, quam probabilis est,
certum est; tertium illa, quam certum est, esse pro-
babilem, quoniam illa, quam probabilis est, esse pro-
babilem, ac proinde probabilis, non esse probabilem.
quoniam probabilis; quoniam denique illa, quam
certum est, esse improbabilem. Opposita autem illi
quæ primæ classis, est quintæ; quartæ verò, oppo-
sitæ, quæ est secundæ; in eadem tertia classe, utra-
que opposita locum habet. Hinc nunquam licet in
quæ quartæ & quartæ classis opiniones sequi; sed
tamen sequi oppositas, quæ sunt primæ & secun-
dæ, non fore periculatum errorem. Opiniones
autem illæ amplecti ad libitum possumus, quia cer-
tum est, esse probabilem: igitur certum est, esse tutas:
quæ certum est, abesse periculum peccandi: immo
certum est, esse tutas, cum peccatum æquè excludant: hinc
certum est, esse probabilem, tum speculative, tum practice. Opi-
niones autem quartæ classis, speculative, vel opina-
tes, non tamen practice, tenere possumus, in quo non pecca-
tum, quod vitare tenemur: igitur non sunt tu-
tæ, licet tutæ enim securum facit. Accedit quod
certum est, esse tutas, quæ est secundæ classis;
quæ licet certam esse, probabilis est. Hæc paulo
ante explicare volui, non quod sperem tibi ului fo-
rum obtrinatorium esse conjicio; sed ut au-
thor Catholici qui diversa sentire videntur, vel in-
ter se conciliari possint.

Non deerunt fortè, qui velint, opinionem illam
tutam esse, vel potius illius usum tutum, quam proba-
bilem esse, incertum est, licet probabile. Sed
eos nihil moror: nam reverà ut ex hoc iudicio, cer-
tum est, opinionem hanc esse probabilem, rectè hoc de-
ducitur, certum est, illius usum esse tutum; ita ex illo,
incertum est, esse probabilem, rectè hoc sequitur, incer-
tum est, esse tutam: igitur dubium: sed ex D. Thom.
quodlibeto 8. art. 13. ne quis peccet, requiritur quòd
ex contrarietate opinionum, in nullam dubitatio-
nem adducatur: igitur certus esse debet, quod sit
tuta opinio: igitur, citrà inculpata ignorantiam,
quod sit verè probabilis, vel certa: igitur ut sequi
non potest eam, quam probabilis est, esse improba-
bilem; ita sequi debet oppositam, quam certam esse
probabilem est.

Pergis deinde eandem sententiam confutare. Sæpe
tantum inquis, ex altera parte, est periculum peccan-
di: sic dubitatur, utrum liceat habere plures præ-
bendas; sed non dubitatur, quin liceat non habere
plures: igitur, qui hanc sequitur partem, non mo-
dò magis probabilem minus probabili, sed omnino
certam antepone. Si docilis esses, ad Logicam (agi-
tur enim de oppositis) te amandarem: nam ineptè
huic propositioni, licet habere plures præbendas, hanc
opponis, licet non habere plures præbendas; cum tamen
hæc sit opposita, non licet habere plures præbendas: quod
vel minus us in Dialectica tyro te docebit: nempe
illæ duæ quas adducis, ut oppositas, vel contrarias,
verè simul esse possunt. Sic die non præcepto, licet
jejunare, item que licet non jejunare. Itaque si huic,
licet habere &c. quam probabilem supponis, exempli
gratia, oppositam non licet habere &c. accipias, haud
dubie certa dici non potest, sed probabilis, aut sal-
tem probabilior. Cur ergò oppositam illam certam
esse dicis? vis sincere dicam? quia hæc non intelli-
gis, & in re aliquo satis clara cæcutis, mihi sanè
mirum amplius non accidit, cur rationis ulum tam
sollicitè proscrivere coneris; cum eo scilicet tam in-
felicitè utaris. Locus Augustini contra Donatistas
non urget: quia S. Doctor vult tantum, certum esse
peccatum, quod ab eo patitur, qui peccati dubius
est atque incertus; id est, ut communi formulâ utar,
qui cum dubia conscientia operatur. In hoc verò ca-
su, non est dubia conscientia sed certa. Unde re-
fellit etiam aliud, quod à te adducitur, cum scilicet
contra conscientiam operari, qui minus probabi-
lem amplectitur. In quo etiam erras, cum secun-
dum illud iudicium operetur, quò certo iudicat, o-
pinionem illam probabilem & tutam esse, ac proinde
nullum esse peccatum: si certum iudicium est, reve-
rà dubium non est: igitur ut patet, contra conscien-
tiam non operatur.

Quod addis de causâ, * quæ ad electionem opi-
nionis minus probabilis impellit, quam vis esse cu-
piditatem; turpem ego causam non approbo: non
video tamè, cur aliquis suæ conscientie simul & uti-
litati consulere, in rerum humanarum usu iure non
possit, v.g. cur aliquis, ut iustum ex pecunia lucrum
percipiat, inquirere non possit, utrum usus Trium
Contractuum licitus ac legitimus sit? Quod demum
subnectis ex Tullio de Academicis, ad rem non fa-
cit, ut supra dictum est: immò pessimè Tullii locum
explicas, dum ea, quæ ipse improbabilia vocat, vis el-
se minus probabilis: quàm unum ab alio discrepet,
omnes vident. Te saltem Grammaticum esse putabam,
qui nec Logicus, nec Theologus, nisi Salisburgen-
sis. Sed ni fallor, jam ferè cum Casuistis tibi con-
* Pag. 92.

venit. Vel enim agitur de certa, vel de dubia: si certa est, omnes conveniunt, illi oppositam probabilem non esse, sed improbabilem & certò fallam; si verò de dubia, ita ut utrumque de rei veritate disputetur, vis divinum lumen implorandum, & diligentiam adhibendam; quod etiam Casuistae dicunt. Perge porro. Vis eam præferri, quæ probabilior appareat: at si S. Thomas oppositam teneat, num poterit quispiam illam sequi? si demùm utraque æquè probabilis videatur, concedis utramlibet, etiam cum illo, quod fingis, periculo peccandi; in quo turpiter erras, & longè laxior es, quàm Casuistæ. Hæc enim est conscientia dubia, quæ actionem vitiat, ut omnes Casuistæ testantur. Nempe conscientiam tutam certum iudicium constituit de actionis honestate; quod tamen sequitur ex iudicio etiam certo de opinionis probabilitate, vel certà objecti veritate, citrà ignorantiam invincibilem, quæ cum certo de actionis honestate iudicio rectè componitur; & citrà obligationem, ab alio præcepto inductam, sequendi dumtaxat vel certum, vel probabilius; ut constat ex suprà adductis exemplis.

Sed, quæso, per te mihi liceat, hîc etiam breviter delibare doctrinam præfati Canonistæ, à quo etiam multa accepisti; licet hic cum Catholicis Doctoribus sentiat, ignorantiam invincibilem à peccato liberare; in quo à vobis dissentit. Vult autem prædictus auctor, non posse dari duas opiniones oppositas probabiles de eodem objecto; alioquin intellectus dubius pendet in æquilibrio sine assensu, dum utramque partem existimat probabilem. Itane existimat probabilem? Igitur assentitur; cum existimare idem sit, quod assentiri; igitur sine assensu non manet. Deindè quisquis iudicat, aliquam propositionem objectivam, ut vocant, esse probabilem, eidem assensum præbere potest, si velit; at utramque partem intellectus iudicat probabilem; igitur utrique assentiri; nec etiam seorsim; cur enim potius uni, quàm alteri? In hoc opinor hallucinari. Demus, utrique parti oppositarum propositionum intellectum simul assentiri non posse: non video, cur utrique seorsim assentiri non possit, voluntatis iussu, quæ applicat intellectum ad assentiendum objecto, non evidenter, sed obscurè proposito. Sed inquires: intellectus præluet voluntati. Rectè: anima, cui proponitur utraque propositio, sufficientibus rationibus nixa, ad hoc ut intellectus prudenter assentiat, eà vi pollet, quâ ad assensum uni præbendum, vel alteri, vel utrique seorsim, sese determinet, & hoc est, quod dixi, voluntatis imperio, intellectum assentiri. Sed ille assensus, inquis, cum formidine conjunctus est; igitur cum aliquo dubio. Fateor primum assensum illum opinativum, ut vocant, quo veritati propositi objecti mens assentitur, cum aliqua formidine esse conjunctum, & cum aliquo dubio, non peccandi, sed errandi; dubio, inquam, non negativo, ut vocant, quo scilicet intellectus suspensus maneat inter assensum & dissensum, dubitans, utrum assentiri, an dissentiri debeat; sed positivo, quo timet errare, aut falli; ac proindè dubitat de veritate objecti propositi. At iudicium, quod sequitur, quo iudico, certum esse, opinionem illam, cui adhæreo, esse verè probabilem, ac proindè tutam, & peccatum excludere; iudicium, inquam, illud est certum, & ab omni dubio immune. Porro illud dumtaxat dubium actionem, inscit, quo dubito de illius honestate, vel turpitudine, aut de probabilitate objecti propositi, non tamen illud, quo dubito de objecti veritate.

Sed inquires, si hæc, ita sunt, cur uni potius, quàm alteri parti adhæreo? Quæstio facilis brevè responsum postulat, adhæreo, quia volo; quia sum liber; quia eà vi polleo, quâ me determinare valeo; nam enim intellectui ab objecto obscurè proposito necessitas imponitur; ut patet in actu fidei, ad quem voluntas piâ motione intellectum impellit. Dato igitur, inquis, quod uni partium intellectus, voluntatis imperio, adhærerit; alteri amplius adhære non debet; deindè revocat, quâ antè præbuit; igitur alteri parti ut intellectus adhæreat; jubet, revocato, sed de proposito priore assensu. Quæres fortè, cur utrique simul assentiri non possit? Non desunt gravissimi doctores, qui hoc fieri posse non negent, ego tamen fieri non posse, virtute saltem naturali; existimo cum intellectus eodem simul instanti, de eodem objecto dicere nequeat, verum & fallum est, id est, verum & non verum: quia est ipsi evidens, propositiones contradictorias simul veras esse non posse. Unum est, quod difficilius objiceres, scilicet, utrum oppositam etiam certò esse probabilem: iudico tamen probabiliter, v. g. Triplicem contractum legum non esse: hinc iudico, certum esse, harum opinionem esse probabilem, ac proinde tutam; igitur honestum esse eam sequi, & ab illo contractu abstinere: igitur, inquires, certum etiam iudico, turpe ac illicitum esse eodem uti. Hoc ultimum iudicium ex antecedentibus non sequitur, alioquin certeret, idem honestum esse ac turpe, quod repugnare illud observandum est id, quod suprà dixi; ex eo quod certum sit, probabilem esse opinionem, certum de iudicio deduci, usum illius turm esse, nō, ut dixi, aliud præceptum obstat. Igitur si utroque opinio de illo contractu verè probabilis est, tum illa, quæ assenti legitimum esse, tum illa, quæ negat, certum est, utramque esse probabilem: certò deducitur, utriusque usum opinionis honestum esse; igitur tum licere uti contractu illo, quam non uti, si quis autem per errorem, ex prædictis iudiciis speculativis deduceret, turpe esse prædicto contractu uti; negaret, peccare illum, si deindè præfato contractu uteretur. Iudico, inquires, illum contractum esse legitimum, ac proindè illicitum; igitur iudicium illud practicum per errorem non deducitur. At ex uno speculativo probabili non sequitur damnatio oppositi, sed ejusdem reductio ad praxim. Sic ex eo, quod iudicem, legitimum esse contractum, rectè deducitur, honestum esse illius usum; inde tamen illius non usum non reprobatur: item ex eo, quod iudicem, probabiliter contractum esse illegitimum, rectè deducitur, illius non usum honestum esse; at illius usum non non damno, quem ex oppositis rationibus honestum esse deduxi. Si tamen certò iudicarem, contractum illegitimum esse, rectè inde deducerem, necessarium omittendum, ac proindè illius usum damnatum: quidem per errorem, prædictum iudicium de praxi deducitur illius usus, ex priori iudicio multi delinquentes & hoc stante, contractu illo, sine peccato, ut non possunt. Si ea pauca, quæ dixi, attentè perderentur; nulla prorsus difficultas restat.

**

*Hanc doctrinam scrupulis occasionem
non præbere.*

Procedo, Willelme: statim initio profunda-
mentis status, neutram partem tutam, aut se-
curam esse; * neillam quidem, quæ probabilior est,
tota illi videatur: quia sola vera securus est. At nescio
quid sit: igitur utra sit bona, & a peccato im-
munis, nescio; igitur inde anxius, perplexus & du-
bitans resto; quis hoc neget? igitur cum dubia con-
silia opteris; igitur pecco, quoties lumen certæ
veritatis tunc non affulget. Cuncta hæc ultro fateris,
dixisti tacite, immo satis expressè. vis enim a viro
pij salubrem illarum opinionum, quæ Casuista
probabiliter reputant, certò cognosci, idque *unctione*,
gratia, & *spiritu sancto docente*. Ad tuam illam arcem
mentis introitus litem confugis. Si verò ambigat, &
taceat vni illi pati, convertat se ad Patrem lumi-
nis, iniquis quidat omnibus affluenter. Redè mo-
ventur hæc Casuista negant. Consulat viros pios
et doctores: quos verò tandem? Jansenistas, Ar-
minios, Gregorios Portus regalis. At si dubitet,
non sunt pii, docti, tui, veri Catholici, alios
non habet, non debet? Consulat, inquires; sed
non possunt, non Casuista, nempe non sunt illi vi-
bi *liberi & pii*. Quando litem habes, mi homo, quem,
quando, consulis? Medicumne, an Jurisperitum?
hinc illi fallor: nam in sua cuique arte perito cre-
dendum est in rebus moralibus, & casibus conscientie,
quod difficultatis sentias, quem consules
pendebis, inquires, modò non Jesuitam, aut Ca-
tholicum sit, ut, modò non peritum. Quod denique
de tanto illi tremore Sanctorum subnebis, reverè
miror: est enim, quòd homo Deum timeat, &
necesse illi videri: inter hostes vivit, cur non ti-
meat? domi & foris inimicos habet, de quo jam
dixi. At dubium exequiat, necesse est, ut hic &
tandem agat: quisquis enim dubitat, ne actio
sua sit objectum, ut ajunt, mala fit; haud dubie
peccat, si esse elicit. Hæc tamen gluteis, Willelme,
Casuista, & alios trepidare vis, ubi non est timen-
dum; audeax verò & intrepidus prodis, cum te
amor continere deberet.

Page 93.

SECTIO V.

Deduobus erroneis confectariis.

§. I.

Primum refellitur.

Qualiter, inquis, docent, ex opinione probabili, quam quis falsam putet, eidem licere dare credendum, ut Layman, Vasquez, Sanchez; quod iam absurdum, nefandum, & impium est. Si res, non absurdum, & impium videri, cum absurdum & heterodoxum hominibus multa impia & absurda videntur, quæ tamen rationi consentanea, & sanctæ conitatur, utcumque tolerari posses; sed quod esse, impudent clames, quis, amabo, ferat? sed amicos & fœderatos vestros imitatis, qui absurdum

Page 94, 95, 96.

putant, Corpus Christi re ipsa in Sacramento Eucharistiae esse; & impium, Sanctos colere, vereri sacras Imagines. At quæ sit, si aliqua D. Thoma sententia alicui falsa videatur, saltem ita sibi persuaideat, quantumvis temerè, ut voles, nihil moror; an quid alteri, à quo hac de re confulitur, indicare poterit, immò debebit, se quidem talem opinionem falsam reputare, nec sibi fas esse eam sequi, eandem tamen à S. Thoma doceri, ut probabilem; ac proinde talem esse, quam tutò sequi possit, tanta nixu auctoritate, quisquis eam certò falsam non reputat. Quid, quæso, in hac doctrina blasphemum? quid impium?

Quod autem Vases nolit, ut quicumque obliget
consulentem ad restitutionem, vel aliud simile, jux-
ta probabilem sententiam alterius Doctoris, quam
falsam ipse reputet; vox proterva non est hominis,
communissima vita christiana principia penitus ignorantis.
Tibi facile credent mortalium ignorantissimi: un-
quam tamen vel ipsi tyrones in Theologia sibi un-
quam persuadebunt, Vases esse hominem ignoran-
tissimum. Laudari a laudato viro bonum est: ab im-
pio, heterodoxo, hoste acerrimo vituperari etiam
laus est. Sed quæro te, quo jure juxta sententiam al-
terius, quam falsam reputas, quæque ad summum
probabilis est, obligabis proximum tuum ad gravissi-
mum illud incommodum irem ac tei? Non vultis
Jesuitas confuli, ne vestros errores, hæreses, blasphemias,
contumaciam & malas artes, consulentibus ap-
pæriant: moralia prætextitis, ut Janeniana dogmata
obtentuillo defendatis & propagetis. Quod demum
Sanchez auctor sit, ut iniqui juxta opinionem proba-
bilem consulentem respondent, in scriptis præsertim,
significent oppositam etiam probabilem esse; pruden-
ter, ac sincerè factum, sapientissimi quique reputa-
bunt. Cur ergo fugillas? Vis dicam? quia non capis?
quia Thomam Sanchez, virum sanè de Theologia
Moralibene-meritum carpere voluisti. Vide, ne ali-
quis reponat hoc tritum: *Sus Minervam.*

* Pag. 97.

§. II.

Secundus error refellitur.

Convis licere plures Casuistas consulere, æquum non putas, nisi ad hoc, ut, quod probabilius est, cognoscat & sequatur. * Tuis verbis dimetro, nisi probes id, quod astruis. Nec enim teneret quisquam ad probabilius, modò oppositò probabile esse constet. Judicem excipio, cui Resp. vel Princeps id muneris ea lege committit, ut ex probabiliore sententiam ferat; item ministros Sacramentorum, à quibus probabilem materiam aut formam adhiberi, non vult Ecclesia, quando scilicet certa suppetit; item Medicum, qui, certà medicinà rejectà, probabile adhibere non debet. Igitur, si aliquis minùs probabilem opinionem sequi potest, non video, cur à Doctoribus eam discere non possit; nec enim agitur cupiditate, sed desiderio fugiendi peccatum ducitur, v. g. vult quis ex pecunia justum lucrum percipere: quid nì à Doctoribus modos illos inquirat, quibus justum lucrum percipi potest? Vult quis dimittere beneficium, at retentà pensione; aut illud cum alio permutare: quid nì à Casuistis, Theologis, Canonistis modum resciat, quo id rectè, licetè, & exclusà simonià fiat: sic ego tuo argumento utor: licet sequi minùs probabilem sententiam, licet igitur inquirere, Sic enim rationaris: non licet amplecti minùs probabilem, & mi-

* Pag. 98.

nus tutam, igitur nec indagare: sed falsum est antecedens: nec, ut dicis, * dubia conscientia remanet, cum addit iudicium practicum certum de honestate actus. Si certum, igitur omne dubium excludit. Restat unum, cuius te moneam: semper enim minus probabilem opinionem pro minus tuta accipere videris; cum tamen sæpe accadat, ut minus probabilis sit magis tuta: v. g. est minus probabile, immo improbabile, contritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ necessariam esse; quis autem neget, tutius esse, adhibere contritionem? est minus probabile matutinas horas Sacrificio Missæ necessariò præmittendas esse; quis neget tutius esse, est minus probabile quampiam admissio peccato, illiciti teneri ad Confessionem, quis autem non videt tutius esse tutius inquam, non ad peccatum excludendum, quod æquè utraque pars excludit, sed ad maiorem perfectionem, ad quam non tenemur, actioni conciliandam. Cuncta hæc distinguere debueras, mi homo; sed distinctionis & perspicuitatis impatiens, omnia confundere maluisti, ut sub illis tenebris lateres, & simplicioribus longè facilius imponeres.

Quis demum Jesuita, ut temerè affingis, * unquam negavit, diligentiam adhibendam esse, vel suis ad Deum precibus, vel consultis piis, doctisque hominibus, ad Dei voluntatem cognoscendam, & cælestis lumen implorandum? Doctis inquam & piis, non tamen Portus-regalis iniquis, quos reverà nec pios, nec doctos esse, omnes Catholici sciunt: nec enim pietas, & vera doctrina cum errore consentiunt. Quod boni & religiosi viri Casuistis parum, ut dicis, utantur, experientia repugnat. Nam religiosa conscientia homines alios sæpe consulunt, ne vel minimam peccati labem contrahant. Sed consilia præceptis probe distinguenda. Utinam omnes consilia sequerentur! hæc sunt, crede mihi, Jesuitarum vota: sed quod Christus non præcepit, præcipere ipsi minime possunt. Hic porro Concionatorem agis, & satis pueriliter declamas: eos, qui Casuistas consulunt, * ineptè Balaamo comparas, intentas iram Dei, maledictionem comminaris, eò quod magistros prurientes auribus sibi concervent. Sed vide, ne in vestros Magistros hæc probe quadrent, qui ad eò tersum & exquisitum styli nitorem impense hæctenus & operose affectarunt, ut hoc melle, Janseniani venenum erroris, præsertim apud imperitos condirent.

* Pag. 99.

* Pag. 99.

* Pag. 100.

SECTIO VI.

De Casuistarum auctoritate.

Extractas, quæ jam supra de probabili opinione, ad nauseam congesti: * nullum Doctorem numerum vis sufficere, ad probabilitatem opinionibus conciliandam, per locum scilicet, ut ajuor, extrinsecum. Times Jansenium vestrum obrui à maxima illa Doctorum turba, qui ejus errores cum Ecclesia damnarunt: hinc illorum auctoritatem elevas. Sed apud Catholicos maximi semper ponderis fuit; nullius verò apud heterodoxos. Eo ipso quod quis aliquam opinionem probabilem censet, statim vis ipsi fieri probabilem. In hoc sæpe ac sapius hallucinaris; cum aliud sit esse probabilem, & aliud talem videri. Si forsitan error probabilis vobis videtur, qui tamen probabilis non est: neque vos excusat,

* Pag. 101.

cum per crassam & voluntariam ignorantiam omnino delinquis. Quod aliqua opinio nonnullis omnino probabilis, quæ Scripturæ & manifestæ rationi repugnet; apud vos non deerit exempla: apud Catholicos non invenies. Licet enim aliqua improbabili nifestæ rationi, aut Scripturæ tam perspicue, ut astris, non repugnant. Aliquo exemplo dictis, sed maledictis, fidem facere debueras. Addis unius Ecclesiæ auctoritatem movere. Rectè: medicæ cura respiciatur eam rejicis, & pessumdas? movet Ecclesiæ auctoritas ad certam? Doctorum verò ad probabilem deis enim agit Augustinus, quæ quis credere, vel non credere debet; nec unquam negavit Augustinus, quod Doctorum auctoritas maximi aliquo in momento Persuadens deinde aliquos auctores, quos insinuat insinuas. * De Thoma Sanchez, ut alios omittam, quibus aliquando caninae rux maledicentiae dolos, dicere aulam, ad instar aquilæ esse, cui nequias, vespertilioes, & ferales Portus-regalis bubones nemo sanè, opinor, nisi mortalium stultissimus compararet.

Immo, quod longè gravius est, opinionem aliam eo ipso suspectam esse dicis, quo à Casuistis docetur: quas subinde Baunio & Escobario calumnias affingis, multi Apologistæ diluerunt: de his tamen infra. nuper inanem quandam ostentationem, tibi scribam plaudens; vis Casuistas, Theologos, Jesuitas deventisse, ut doctis simul & indoctis horrenti sint. Sic eleganter tua vota exprobris: quod enim ad rem ipsam attinet, eodem prorsus modo, quo ante Catholici eos consulunt, adeuntque, ac se illis, in iis, quæ ad Deum spectant, regendos tradunt: nec exhorrant solitudine, quam exaggeras. * Vestrum quidem, vel potius cacodæmonis consilium fuit, qui velis, aliorumque federatorum operâ usus est; ut Jesu à suis erga fideles piis muneribus removeret: sed tu pro votis non succedis: est, qui videt, & iudicat. Exemuerunt gentes, & populi meditati sunt mania, sed Dominus de celo profpexit, & conturbavit eos.

Nequid demum ad contumeliam desideretur, constanter asseveras, in dubiis moralibus, muliercularum iudicium, Casuistarum, non pavorem aliquot, sed ferè omnium (nam plerisque de iudicio anteponendum esse. In hoc sanè tuum plerique iudicium desiderabunt: nec deerit forè, qui dicat, te infano muliercularum amore teneri, quas Theologos Catholicis anteponis. Desperatam haud dubiè causam agis, pro qua ad muliercularum tribunal appellas. Hæreticis quoque idem mos fuit: nullus enim sectari * unquam exstitit, sine consorte alterius sectæ. Rem etiam indoctorum iudicio committis: at indoctos & suspectos recuso iudices, quia scilicet tui similes. Viginti demum Casuistis, immò centum & mille, vel unum pium & eruditum Parochum opponas. Unum inquam, ex illa celebri ogdoade. Tum agnoscere factò, omnem Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Belgii populum oppellis. Expunge, amabo te, Hispaniam, nec enim populum in ea reformatum invenies, qui Janseniana dogmata probet: in aliis regionibus, quas appellasti, multos invenies, qui vestre fidei non addicti sunt. Vobis enim cum Lutheranis & Calvinistis, cum Carolo Molinæo, & Samuele Martino bene convenit. Italiam prudens omisit, quæ nihil nisi fulmina vobis hæctenus eudere visa est.

Subnectis, nihil ex eo auctoritatis Casuistis accedere, quod ingentia volumina confecerint, parum

* Pag. 101.

* Pag. 102.

Ad scribendum instructi & idonei; in toto
anno, de curis, non nisi 12. Casuistas, teste
Aldemio, scripsisse; idque divino quodam consilio
conferre, cum res admodum periculosa & lubrica
esset, quae, tanquam *Aegyptiaca rana*, * in Eccle-
siis crederetur, & nihil penè jam in moribus integrum
relictu. Citas in hanc rem longum divini Aurelii
locum; insinuat demum, pro
delictis, in gratiam Parochi sententiam ita pro-
ponere, ut alienos, *improbus cisternas, devios erantes,*
etiam *appellare non verearis*.

Haec praesentantur. Antiqua fuit haereticorum
contra Scholasticos & ingentia illorum volu-
mina decimare. Sed numquid D. Thomas tot &
tantum voluminum auctor, aliisque omnium ordi-
ne, in eo Theologorum Moraliū cen-
sus comprehenduntur? Bellarminus Summistas nu-
merat, ut vocant, qui Summas scripserunt, inter
quos Raymundus de Pennaforti, S. Antoninus,
Cassianus Cajetanus, & Sylvester Magister sacri Pa-
lamenti, tredecim appellat: tu verò duode-
cim, ne quid sine uero & mendacio te dicatur. Sed
ubi Cassianus, & Theologi, qui de re morali scripse-
runt, quid tibi sit, satis video, tot ac tantos errorum
reliquos testes habere puduit.

Perindeque, & instructos ad scribendum fuisse
dicis. Quod porò is desit, ut vis dicam; una dumta-
taxat doctrina Janstenianam propensio. Nam in-
genitae ac vitæ sanctum non, eruditione singula-
ri, quæ tantum ingenio præditi, ex S. Scriptu-
ra, & Ecclesiæ, sacris Canonibus, Rom. Pontifi-
cis Constitutionibus, sanctis Patribus, Doctori-
bus, denique Theologis, eam doctrinam excerpsit,
quam in eorum codicibus legimus. Nolles de
concordia disputari; ne vobis erroneam esse, sim-
plices Catholici intelligant: nec de culpam di-
visionis, ut nova crimina ad terrendum populum
excitaret; ut Sancygitanus vester, qui hominem
colle naturali addidit, rei sacrae, absque pecca-
to, nunquam interesse dicebat. Attingis
etiam modum injungendæ poenitentiae: de quo agi
nolles, ne, quam obtruditis poenitentiam publicam,
tam pro occultis, idque more Pharisaico, necessariam
nolles, Theologi demonstrarent. Quis tuum Aure-
lium credat, quem tam inhumanum erga re-
ligiosos Ordines, vel ipse locus à te adductus planè
demonstrat? sæpe quidem divini & Prophetam egit,
in illis illius Apocalypticis commentis: sed falsum
Prophetam fuisse, probavit eventus. Cæterum tibi
videtur, ut nunquam Aurelium citares, nisi
magis prius Lectore delibò cautè legendo, in quo
non nemo centum errores confixit.

Uter verò, ad regendos fideles, in via spiritus,
Parochus scilicet paulò liberioris vitæ ho-
mo, cum nihil ad luxum, ad commodum, ad delicias
deliciasque turba nepotum cordat, cui licet incogi-
tante & metitur (de his enim tantum loquor);
ut aliis fidei etiam instituti, castigatoris vitæ, re-
bus divinis additus, curis secularibus liber, doctus
sapiens, & debita, tum jurisdictione, tum approba-
tione instructus; uter, inquam, sit aprior, cuius con-
siliū relinquo. Te interim ad libellum P. Ba-
rtholomæi de hoc argumento scriptū remitto; quem, cum
de Cardinalium Congregatio ad id specialiter de-

putata, recognoscendum & examinandum suscepisset;
nihil in eo censuræ dignum pronuntiavit. Hinc Ro-
mæ liber, cum approbatione secundò editus, ut ab
amico certior factus sum.

S E C T I O VII.

Dissolvuntur Jesuitarum criminationes.

A Junt, inquis, imposturæ 22. perperam sibi vitio
dari, quod probabiles opiniones esse censent
illicite pernegas; sed id duntaxat vitio verti, quod ea,
quæ improbabilia sunt, pro probabilibus habeant. In
citata impostura, nihil tale invenio; ut vel inde im-
posturas vestras multiplicetis; sed ibi tantum lego,
Thomam Sanchez à Montalio temerè correptum es-
se, eò quod dixerit, auctoritatem gravissimi Aucto-
ris, solidis nixam rationibus, sufficere, ut aliqua opi-
nio dicatur probabilis. Sed hæc est communis omni-
um sententia, modò sit auctor doctus, prudens, &
pius, qui ex professo rem discusserit, eam optimis &
firmis rationibus confirmet, & ea, quæ opponuntur,
probabiliter diluat. Sed te remitto ad imposturas la-
tine redditas, ut novam imposturam agnoscas. Quod
verò opponis, pro probabilibus multa à Jesuitis ha-
beri, quæ improbabilia sunt; donec ipse probaveris,
improbabile reputandum est. Sed age, quælo, argu-
mentis, non convitiis. Centies in his notis dixisti,
nullam opinionem, quæ falsa sit, tutam esse: quod
Jesuitæ, immò Catholici omnes, id negent; errant,
inquis, & pueriliter nugantur. Tu verò erras Wil-
helme, & à te in hoc dissentire, Catholicum est.
Quod ipsi habent, minùs probabilem, modò verè
probabilis sit, esse tutam, eo modo, quo antè dixi,
probabilis est. Tu id negas, etsi minùs probabili-
ter; non tibi propterea litem intendo; à censura pro-
sus abstineo. Cur eam adhibes, qui peioris es con-
ditionis?

* Nemo inter Jesuitas opinionem illam probabi-
lem agnoscit, quæ dogmatis in Ecclesia receptis ad-
versetur, aut à sensu communi abhorreat: quia pro-
babilem, quamvis certitudinis expertem, ratione
probabili nixam esse volunt: hæc autem ratio petitur,
vel à loco extrinseco, scilicet ab auctoritate gravium
auctorum, quos sine ratione ita sensisse incredibile est;
alioquin graves, docti, pii, prudentes Doctores non
essent: vel à loco intrinseco, scilicet à re ipsa: hinc
utrumque semper conjunctum est. Licet enim opinio
aliqua mihi probabilis videatur, quia illam tenuit
gravissimus, & omni exceptione major auctor; suppo-
no tamen, illum suis rationibus & fundamentis non
caruisse. Negabis fortè, Doctoris Angelici auctori-
tatem sufficere cuiuspiam ad probabilitatem, quamvis
alioqui ejusdem rationes ignoret, quas tamen ille
supponit? Caramuelè idem idem carpi: sed ille
nostris armis non indiget ad pugnam satis instructus
est, auxiliares copias non postulat. Nolim tamen ti-
bi persuadeas, Jesuitas in ejus verba jurasse, innume-
ra proposuit, interrogando potius quàm asserendo,
quæ nullus unquam Jesuita defendit. Quod verò di-
cant, non id eò aliquam opinionem re ipsa esse impro-
babilem, quod alicui talis videatur, modò tamen gra-
vissimi auctores eidem suffragentur; nemo, qui rectè
sentiat, secus putat. Quàm multa Janstenistæ vestri,
immò Calvinistæ improbabilia & falsa reputant, quæ
pro probabilibus & certis Catholici habent?

Quod demum aliqua opinio nec Scripturæ, nec
Patri-

* Pag. 106.

Patribus, nec Ecclesiæ, nec rationi evidenter repugnet; illud quidem necesse est, ad hoc ut probabilis sit, non tamen probabilem facit; sed ratio probabilis adesse debet: neque res tota, ut dicis, ad auctoritatem solam reducitur; immò ipsa auctoritas cum ratione conjuncta esse supponitur. Falsum etiam est, quod Jesuitis assignis, nullam unquam opinionem Casuistarum improbabilem censi posse. Si enim comuni gravissimorum auctorum consensu, aliqua opinio sensui Ecclesiæ, sacris Canonibus, SS. Patribus, rationi evidenter repugnet, quamvis aliqui eam probabilem putent, nihil tamen obstat, quin eam pro improbabili habeamus. Adductum Vallii testimonium ab auctore illo, * qui vestras imposturas publicavit, luculentum est; & nullatenus ambiguum; item Navarri, Alberti Magni, S. Antonini, Gamachæi loca perspicua sunt: ad pœnam libri: tu vide sis. Quid porro ambiguitatis in Vallio fingi possit? satis enim esse, inquit, tutam & probabilem opinionem sequi, & probabiliorem posse optimè relinquere. Quod Gamachæus non præstet sit, nemini persuadere: sic perspicuum illius testimonium eludere voluisti: * eadem arte S. Antonini auctoritatem elevas. Sed hoc vobis familiare est, ut eorum, qui vestris erroribus non suffragantur, bonum nomen & famam denigretis: nemini hæcenus satyræ vestræ pepercerunt: nihil in Ecclesiâ sanctum, quod maledicta vestra non scelerat: Romanum Pontificem, Concilium Trident. SS. Patres, qui vobis ab Augustino dissentire videntur, Scholasticos omnes, Religiosos Ordines, Deipatæ cultum, fugillare, carpere, deridere, perstringere, impune hucusque non cessatis. Hæc porro sunt crimina vestra; non Jesuitarum criminationes. Multum alibi, sed hic plurimum hallucinatis. Ubi titulum sine re lectoribus tuis exhibuisti, centies eadem repetis; eadem ubique cantilena. Unum dumtaxat obolum feres. Hæc quoque sæpius Parochi Parisienses, aliique in suis censuris ad nauseam inculcarunt. Aspersisti aliquot, Augustini ut plurimum, loca; quæ tamen ad rem non faciunt. Sic operam, & atramentum perdis: sic frustra paginas imple; in quas una litura, seu spongia probe quadraret.

* Pag. 107.

* Pag. 108.

NOTA II.

Filiutii doctrina de Jejunio.

Filiutium, tanquam blasphemum, & hæreticum, hoc loco traducis, eò quod dixerit, eum ad jejunium non teneri, qui vel labore ob malum finem suscepto, vel alia sua culpa, talem infirmitatem, dispositionem, vitium debilitationem contraxerit, ut sine gravissimo incommodo & periculo jejunare non possit; quamvis expresse dixerit, eum peccare, si malo fine laboraret in fraudem jejunii; * duplici videlicet peccato, primò ob turpe factum, quod ab eo ponitur, secundò ob appositam causam solvendi jejunii; licet deinde, si reverà, ut dixi, moraliter jejunare non potest, ad jejunium non teneatur. Auctores suos Filiutius citat.

Quid in hac doctrina tam nefandum & horrendum sit, quod tam acres declamationes postulet; reverà non video. Supponit enim Filiutius, pravam illum, rum laboris illiciti, tum fraudis intentæ affectum revocatum fuisse. Si enim remaneret, haud dubiè illa omisso jejunii ab illo vitaretur, immò fieri potest,

* Pag. 109.

ut jam infirmus, in Sacramento Pœnitentiæ absolutionis gratiam acceperit, urgente scilicet necessitate ut si quis ex duello, gravi vulnere accepto, & multo vi sanguinis effusa, decumbat: quis eum, amabo, quamvis sua culpa infirmum, jejunii lege non solvat? Non negarim tamen, Ecclesiâ iis, qui licito labore defatigantur, indulgentiorem esse debere; & in iis, qui sua culpa defatigantur, graviores causas requirere; scilicet in pœnam: at posito, quod sit talis debilitatio, debilitatio, corporis infirmitas, ut infirmum jejunare non possit, nisi in probabilissimum mortis, & gravis morbi periculum incurrat, quis eum à jejunio lege immunem esse non dicat? si forte Janfenianum stros excipiam, qui, ut jam dixi, Pharisaico more, illis onera importabilia imponunt, eaque digesta servare nolunt.

Quod attinet ad auctores pro hac sententia citatos, scilicet S. Antoninum, Sylvestrum, Mediam, Cajetanum, Angelum, Navarrum; expresse eorum loca impostura & legisti. Quid ergo tricaris, & rarioris Jesuitarum frontem? quasi verò omnes eas corporis infirmitatem, seu dispositionem non intelligant, quæ jejunii impatiens sit. Quis enim negat, ab Ecclesiâ aliquid præcipiente supponi vires ad dequendum necessarias; quis negat, sceleratam peccatorem plus jejuniis egere, quamvis difficilis, quam alii jejunet? at si talis sit infirmitas, & vitium, ut jejunare non possit, de hoc enim agitur; quæ enim teneri dicat? sed tuas artes agnosco Wilhelme: hæc quaestio tibi parum curæ est: hoc præteris nomine fraudem: Janfeniana dogmata ubique defendis; lecte de Janfenio ne cogitare quidem videri velis. Tene nempe vis etiam eum, qui præceptum implet, potest: impotentia illa, quæ culpâ nostrâ concubatur, à peccato nunquam liberat. Sic ignorantiam quam naturalis, quam per peccatum contraximus, à culpa non liberat. Agnoscis, ni fallor, nativum Janfenii vultum. Nihil assingo, immò nihil dico, quod tractu tyro non videat. Eò ipse eas nemperes hujusmodi ad probationem vestri erroris adducere solens. Censura illa Lovanienfis suspecta est. Quam infesta Jesuitis, quam adducta Bajo & Janfenio Academia hæcenus fuerit, frustra reponerem; cum id neminem lateat. Nec Filiutius tam crudè loquitur: cur eorum verba non adduxisti, quæ tibi suggesta fuerant? nec ille quamlibet defatigationem intelligit; sed eam, quæ maximam difficultatem pariat; eam nimirum, quæ ab implendo Ecclesiæ præcepto liberet. Vis hominem penitus exhaustum, & semper mortuum jejuniis tenere? Vah charitatem Pharisaicam!

* Pag. 110.

NOTA III.

Baunii sententia, quæ Confessarium obligat ad pœnitentes absolvendos, probabilem opinionem secutos.

Hæc toties inculcata fuit, & pro ea tam multi auctores scripserunt, ut vel unus illorum quinquaginta sex alios citet: supponunt autem, opinionem, quam pœnitens sequitur, esse verè probabilem, ac proinde talem, cui etiam Confessarius, si velit, adherere probabilem esse sciat, licet alteri adhaereat. Statim possit, ut potest, qui illam Confessarius fallam esse evidenter cognoscat, nullo modo eam sequi potest. Et verò, si ex illa opinione pœnitentem absolvat,

In hoc sequitur: igitur talis esse debet, quam in
 sequitur: igitur certò probab. lis, ne ip-
 sium dubia conscientia operetur. Porro si talis est,
 quædam dubia conscientia operetur, in gratiam pœ-
 nitentis, quem ex officio juvare tenetur? igitur & il-
 lud agere, quod commodè & licitè agere potest, ad
 id agendum illum: igitur opinionem illam ad usum
 suum reducere, cum aliter pœnitentem hîc &
 non juvare nequeat.

Hoc etiam loco, dom Andabatarum more pugna-
 re videtur, tuos errores multiplicat, seu veriùs, ite-
 rum iterum que repetis. Vis enim nullam unquam o-
 pinionem falsam, quantumvis probabilem, à pecca-
 to committere facere; quod erroneum esse, jam supra
 demonstravi. Unde concludis, non posse pœnitentem
 rem illa lege absolvi, cum præter peccati maculam,
 rem etiam contumaciam. Sed heus tu Wendro-
 ci: illa pœnitentis opinio, cum probabilis sit, non
 falsa modo, sed etiam vera esse potest: suppone igitur
 rem esse: Confessarius igitur, qui oppositam
 falsam sequitur, errat & peccat, si alteri, quæ vera
 est, non adheret. Quid ergo factò opus? Confessarius
 rem veram putat, ita tamen, ut falsam esse posse
 sciat: item pœnitentis suam: igitur eodem hic jure
 licet rem esse suam sequitur. Videndum ergo, quid
 exeat, & factus esse videatur. Quis neget satis
 esse pœnitentem absolvi, cum licitè absolvi queat,
 quando solutionis beneficio privatum dimittit, & sic
 agitur de pœnitentia? Hæc reverà si capias Wilhelme,
 tuumque, erroris tui revocabis.

Hæc etiam deinde varias opiniones de homicidio,
 de calumnia, de duello; quæ jam
 ab Apologista vel omnino rejectæ sunt, (nam innu-
 meræ per calumniam affixit), vel ita explicatæ, ad-
 judicet licet iis conditionibus & legibus, ut specu-
 lantur, si non practicè probabiles censeantur,
 et modo, quem breviter quidem, at satis perspicuè
 demonstravi supra pagina 60.

Item vero, quod aliqui dicant, licere aliquid, & non
 licet, id est, probabile esse licere, & probabile non
 licere, probab. litem Confessarium teneri, & probabi-
 litem non teneri; mirum tibi accidit, & Dialectici per-
 sonam induens, sic arguit: licet & non licet absolvere;
 igitur licet non absolvere; tenetur & non tene-
 tur Confessarius absolvere; igitur certò non tenetur.
 Item sane Dialecticæ genus; ex probabili certum
 est; immò, quod mirabilius est, ex duabus proba-
 bilibus oppositis & copulatis, alteram certam inferi.
 At personam Dialectici induis, qui tam ineptè &
 ridiculè illam sustinet. Sic ergo meliùs ratiocinari
 posset, si tamen rationis patiens es, quæ in tanta per-
 turbatione furoris, odii, & perversitatis vix locum ha-
 bet: certum est, probabile esse, quòd prædictus pœ-
 nitentis sit absolvendus; igitur certum est, tutum &
 honestum esse absolvere; & quia certum est, etiam
 probabile esse, quòd absolvendus non sit; ideo cer-
 tum est, tutum & honestum esse, non absolvere; quia
 illud certò obligat, nisi certè; igitur neutra pars
 opposita damnatur. Sed, inquit, Cajetanus, & alii
 non solum ex parte conscientie, judicium ultimum
 prædictum certum exigunt, verum etiam certam
 sententiam, quæ sit fundamentum con-
 scientie, negantque sufficere probabilem. Respon-
 deo, qui, hanc opinionem falsam esse, vel, ad sum-
 mum, probabilem non certam. Ego aliter respondeo,
 si fallor, utriusque parti facio satis: nempe ultro
 concedo, illud ultimum judicium conscientie, citrà
 prædictam invincibilem, deducti ex sententia certa,

* Pag. 111.

scilicet ex illo judicio, quo judico certò talem, vel
 talem sententiam certam esse, vel probabilem, vel
 probabilem: igitur licet supponatur opinio proba-
 bilis de tali vel tali objecto, supponitur tamen certi-
 tudo, id est, certum judicium de prædicta probabili-
 tate; quod est fundamentum conscientie.

* Quod demum subnectis de divino lumine, quo
 Confessarius à Deo illustratus, veritatem liquidò co-
 gnoscit; Calvinum olet, & interiorem illum spiritum
 cui hæretici divinæ veritatis notitiam accep-
 tam referunt. Si nihil aliud, hoc satis animum tuum
 prodit.

* Pag. 112.

NOTA IV.

De Joanne Sancio.

Grè tulisti, quòd Apologista Joannem San-
 cium eruditissimum Theologiæ Moralis Do-
 ctorem appellavit: tum quatuor ejusdem opiniones
 refert ex Dianæ; ac dicis, dignos esse Jesuitas, qui
 Sancium laudent. Unius dictum omnibus attribuis;
 quo jure, divinare non possum. Præterea eruditum
 esse, nemo profectò negaverit, nisi fortè, quilibet
 illius non legerit, sed tui similis apud Dianam pau-
 cos illius versus cursim oculis lustravit. Omnes hujus
 auctoris opiniones defendendas non suscipio, nec
 etiam Dianæ, aut Caramuelis, quia nonnullæ mihi
 probabiles esse non videntur, saltem in praxi; nega-
 ri tamen non potest, quin eruditus sit & ingeniosus;
 quod nisi concedas, plus quàm stolidus es. Nisi à fa-
 cra Indicis Romani Congregatione in prohibitorum
 album hichiber, ob aliquot assertiones, relatus esset;
 tibi auctor forem, ut illum apud illum, non apud Dia-
 nam legeres. Non rarè enim accidit, ut librorum
 coactores in iis exscribendis aliquando turpiter er-
 rent, ut is, qui P. Amici objectionem pro ejusdem
 sententia traduxit & publicavit; & alius interroga-
 tiones, seu quæstiones Caramuelis, pro ratas ac fixas
 ejusdem decretis. Sed cum adèd demissè de Sancio
 sentias, cur Romanam illam confixionem omisit;
 nec enim tibi latere potuit. Verbo dicam; quia Ro-
 mana est; & quæ te pupugit, Roma placere ne-
 quit. Censuras Lovanienses & Sorbonicas ad nau-
 seam obtrudis & jactas, quia Jesuitis adversas; Ro-
 manas retices, quia Jansenistis & hæreticis in-
 festas.

* Pag. 112.

NOTA V.

Quo pacto Jesuitæ Patres revereantur.

Is SS. Patres à Jesuitis parum admodum reve-
 renter habitos fuisse; quia Reginaldus dixit,
 portorem rationem habendam esse recentiorum scri-
 ptorum in iis, quæ ad mores & quæstiones morales
 pertinent; antiquorum verò in iis, quæ ad fidei do-
 gmata spectant. Grande scelus, Wilhelme, propter
 quod etiam in Apologistam acriter invehes; sed
 si Patres pro antiquis illis accipiat, ut sensit Anna-
 tus in responsione ad Theologiam moralem, si ve
 pro aliis antiquis scriptoribus, qui Patres non sunt;
 quid inde concludit? Fallitur igitur Apologista, in-
 quis; qui & negat, hæc verba in Cellotio reperiri,
 & antiquos illos à Reginaldo appellatos, alios à san-
 ctis Patribus esse vult; cum tamen Annatus Patres
 in au-

* Pag. 113.

in antiquioribus illis invenerit. Nenter sanè peccavit, cum uterque sensus in verba quadret, tum Reginaldi, tum Cellotii. Cum Patres ne nominent quidem; cur alios antiquiores, qui Patres non sunt, intelligere vetas? & cum etiam Patres antiquiores sint, cur Patres inter antiquos non recensentur nenter igitur erravit; uterque rationabilem sensum exposuit. Quod autem illa verba, quæ Montaltius Cellotio affinxit, in Cellotio non legantur, scilicet latinitate donata, sola locorum collatio demonstrat. Sed esto, Reginaldus ita censet, Cellotius ita scribat. * Cum in Morali Theologia non disputetur de certis morum regulis, quæ in libris Patrum habentur (has enim ut certas Theologi supponunt,) sed de singularibus quæstionibus, quarum solutio, ut plurimum, ab aliquo textu aut Canone, aut diplomate Pontificio petenda est; frustra apud SS. Patres solutionem illam investigarem, qui ante hujusmodi leges scripserunt. Adde casus particulares, quos apud SS. Patres non invenies. Nullum igitur piaculum, nullum scelus fuit, apud Recentiores ea exquirere, quæ ipsi discussissent; non verò apud SS. Patres, qui omiserunt.

Ceterum Apologista luculentis exemplis ostendit, quam versati essent Jesuitæ in doctrina Patrum: Fronto, Sirmundus, Petavius, Turrianus, indefesso studio Patrum volumina triverunt. Quid Suarez, Vasquez, Ruiz, Bellarminus, Toletus; quid Theophilus Rainaudus, Annatus, Martinon, Greiserus, Serrarius, quid alii ferè innumeri hac in parte præstiterint, orbi Christiano compertum est. Quid porro Augustini, Chrysostomi, Gregorii nomina desideras in Filiutio & Reginaldo, in iis quæstionibus, quas agitant de simonia, de Irregularitate, de Censuris, de Contractibus, Impedimentis matrimonii, ritu & usu Sacramentorum, aliisque hujusmodi? apage quæto istas nugas. Sed mirabilis es: fugillas Reginaldum & Filiutum, quod rariora Patrum loca exscribant, & inscitæ tribuis: Baunium quoque acriter perstringis, quod multa & frequentia adducat, ad inanem, inquis, doctrinæ ostentationem. Est sanè, quod te bilinguem vocem; qui carpis in uno, quod desideras in altero. Baunius tamen eo dumtaxat nomine, hac in re scilicet, displicuit, quod ad dispositionem sacræ Communioni necessariò præmittendam, illa omnia non postulet, quæ Arnaldus vester, quasi ex Tripode, Janseniano plenius Apolline, Christianæ Resp. annuntiavit. Frustra deinum carpis miserum illum & tardum Apologistam, eumque in facerorum hominum risum incurrisse dicis, * & imitatores servum pecus; quod aggestis hæreticorum nominibus, Montaltium voluerit imitari. Tu faceros homines, histriones scilicet & scurras Apologistæ opponis: ego istis sapientissimos & religiosissimos opponere possem, qui lepidam illam Apologistæ responsionem valde probarunt. Scurra vester multa nomina Casuistarum, Germanorum præsertim, & Hispanorum collegerat; ut Villalobos, Coninck, Llamas, Achokier, Dealkofer, Delacruz, Veracruz, Ugolin, Tamburin, Fernandez, Martinez, &c. & insulsè quærebat perterrefactus, utrum illi Christiani essent: Apologista, ut *stulto secundum ejus stultitiam* responderet, hæc alia nomina congegit, Luther, Usser, Bucer, Tailer, Keiser, Groper, Tamber, Wittaker, Herman, Tilleman, Calagan, Hus, Thorp, Vrigih, Horck, Schuch, Crau, Whyght, Esch, Hall, Hun, Fryth, Heich,

Philpot, Testuvot, Jansen, Horden, Hitten, Sulfen, Houvenden, Zanchius, Brandius, Scharp, & interrogabat, utrum hi, quos hæretici pro Inceptoribus & martyribus agnoscunt, reverè Christiani essent. Longè melius interroganti responderet Wilhelme, si diceret ingenue, Christianos quidem esse, at non Catholicos, eos tamen Jansenio veluti satis notos & familiares; quorum lectione multum ille profecit, & cuncta ferè, quæ in illo grande volumine habet, ex iis puris puris fontibus hausit, ut P. Deschamps luculentissimis testimoniis aliis collatisque locis feliciter demonstravit. Parum absuit, quin nomen tuum, Wendrocki, attente Probemus an quadret, Horck, Wrigih, Whyght, Wendrock: quàm bene sonat!

In sextam Epistolam.

NOTA I.

Excusas Montaltii ignorantiam ab Apologia imposs. ita demonstratam, ut luce mentis clarior evaserit. * Fateri ergo debueras, & hoc quaecunque penitentiæ publicæ, quæ vobis imponitur, placet, specimen edere; fateri, inquam, cum debueras, Montaltium ignorasse, quid Adulteri & Proditoris nomen apud Canonistas significet, quæ nomen scilicet ad Censuras Ecclesiasticas contrahendum ab iis refertur: aut si hominem sacris ignarum excusare velles, id satis erat dixisse, in Summis, Causis, Canonistis & Theologis eum parum versatum esse, vacasse dumtaxat lectioni SS. Patrum, apud quos hæc futilia invenire non potuit. Si hæc ingenue dixisset, quod sinceritatem tuam saltem laudarem, cum nec prudentiam, nec pietatem, nec sanam doctrinam in te quicquam laudare queat. Publicam illam penitentiam, quam miscellis hominibus, qui vestro regimini se credunt, severe imponitis, nullatenus in vobis probare vultis; non estis sicut ceteri hominum, scilicet, ut Jesuitæ, Casuistæ, homicidæ, calumniatores, ulurarii, simoniaci: omnia Pharisæica apud vos quadrant; hoc unum dumtaxat omittitis, *perjurium sabbatho*. Sed bonus sum, qui vobis penitentiam & confessionem publicam persuadere velim, quam à vobis, Censuræ Sorbonicæ, Episcoporum Decretis, Constitutionibus demum Apostolicæ extorquebat: etenim non poterunt. Unum tamen rogo, aut ditem moneo, ut cum de aliquo puncto Juris Canonici vobis disputandum erit, Lexicon saltem & vocabulorum indicem consulatis, ne artis terminos, & prima rudimenta ignoretis, & quispiam severus Canonistam illum occinat: *Ne furor ultra crepidam*. Eleborio etiam sædè imponis. Ab Apologia ita hujusmodi cunctis cunctis es, ut vel mutire vel hiscere posses. Bonacinam & alios ab Apologia citatos, * quas per contemptum, Legaleios vocas, scilicet Barolinum, Ambrosium, Farinacium, Peregrinum, Genesium, Cajetanum, Probum, Ancaranum, Immolam, Lopez, Menochium, Julium Clarum, Covarruviam, Matcardum, Gutierrez, immò Clementem VIII. tam graves, & tanto numero auctores, nullius audientis homines esse dicis; ut iis nescio quem Menegum inter auctores classicos innominatum opponas, & Mosaisca præcepta nobis obtrudas. Et hæc dicere, hæc scribere non vereris? O tempora! o mores! est

* Pag. 114.

* Pag. 115.

* Pag. 130.

* Pag. 131.